

Wstęp

W każdej spółce kapitałowej, tj. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i spółce akcyjnej, musi być powołany organ wykonawczy – zarząd. Kodeks spółek handlowych określa kompetencje zarządu jako prowadzenie spraw spółki i jej reprezentowanie. Sposób działania, obowiązki i uprawnienia członków zarządu określają przepisy Kodeksu spółek handlowych i innych ustaw, jak również zapisy umowy albo statutu spółki.

Na barkach członków zarządu spoczywa ciężar prowadzenia spraw spółki, podejmowania właściwych i korzystnych dla spółki decyzji, wykonywania obowiązków publicznoprawnych i prywatnoprawnych, kierowania się w swoich działaniach interesem spółki, oczywiście z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa.

Zakres spraw prowadzonych przez członków zarządu wymaga od nich posiadania odpowiednich predyspozycji, kwalifikacji i wiedzy.

Odpowiedzialność członka zarządu spółki kapitałowej odnosi się do naruszenia przez niego obowiązków określonych w przepisach prawa lub w umowie albo w statucie spółki. Z tego względu punktem wyjścia dla niniejszej publikacji jest zaprezentowanie w rozdziale I zakresu obowiązków, uprawnień i ograniczeń członków zarządu. Wynikają one z przepisów zarówno Kodeksu spółek handlowych, jak i innych ustaw, m.in. ustawy o rachunkowości czy ustawy – Prawo upadłościowe. Intencją autora było omówienie poszczególnych obowiązków zarządu, a następnie wskazanie konsekwencji ich naruszenia.

Skutkiem naruszenia obowiązków jest odpowiedzialność członków zarządu. W rozdziałach II i III wyjaśniam, kiedy członkowie zarządu ponoszą odpowiedzialność cywilną – zarówno wobec spółki, jak i wobec osób trzecich. Określone zachowania powodują także pociągnięcie członków zarządu do odpowiedzialności karnej. W rozdziale IV przystępnie opisuję, w jakich okolicznościach członek zarządu spółki kapitałowej może zostać pociągnięty do odpowiedzialności, a także w jaki sposób i kiedy może się od tej odpowiedzialności uwolnić.

Należy pamiętać, że odpowiedzialność może wynikać nie tylko ze świadomie nieprawidłowo wykonywanych obowiązków, lecz także z ich niedopełnienia – czy to przez brak wiedzy, czy to przez zwykłe przeoczenie. Tym istotniejsze jest przywiązywanie wagi do odpowiedniego merytorycznego przygotowania osób, które mają sprawować funkcje członków zarządu.

Uzupełnieniem omówienia są przydatne orzeczenia oraz praktyczne wzory pism i odpowiedzi-nich zapisów stosowanych w umowie albo statucie spółki. Warto nadmienić, iż zarząd – organ obowiązkowy w spółce kapitałowej – może też zostać powołany w jednej spółce osobowej – spółce partnerskiej. Do zarządu w takiej spółce stosuje się odpowiednio wybrane przepisy dotyczące zarządu w spółce z o.o.

Aby zapewnić większą przejrzystość publikacji, obowiązki członków zarządu, uprawnienia i ograniczenia usystematyzowano w pierwszej kolejności z podziałem na spółkę z o.o. i spółkę akcyjną, a w dalszej – tworząc m.in. grupy obowiązków: rejestrowych, związanych odpowiednio ze zwoływaniem zgromadzeń wspólników i walnych zgromadzeń czy też likwidacyjnych. Łącznie (dla obu rodzajów spółek) omówione zostały obowiązki członków zarządu związane z łączeniem, podziałem i przekształcaniem spółek. Podobną systematykę przyjęto w odniesieniu do omówienia odpowiedzialności – kolejno: wobec spółki, wobec osób trzecich, karnej oraz odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe.

Publikacja powinna być przydatna przede wszystkim osobom pełniącym funkcje członków zarządu w spółkach kapitałowych. Zawarte w niej informacje są również niezbędne przedsiębiorcom prowadzącym działalność w formie spółki z o.o. lub spółki akcyjnej, wspólnikom tych spółek oraz członkom ich rad nadzorczych.

Adam Sroga

Rozdział I

Zarząd w spółce kapitałowej

1. Podstawowe zasady dotyczące powoływania i działalności zarządu w spółce kapitałowej

Członkiem zarządu spółki kapitałowej może być tylko osoba fizyczna, posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (kryterium pozytywne). Ustawa określa też kryterium negatywne związane ze skazaniem prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII – XXXVII Kodeksu karnego oraz w art. 587, art. 590 i art. 591 Kodeksu spółek handlowych (art. 18 k.s.h.).

Kompetencje zarządu zostały określone generalnie jako dotyczące prowadzenia spraw spółki i reprezentowania spółki (art. 201 § 1 i art. 368 § 1 k.s.h.). Członkowie zarządu w spółce z o.o. są powoływani i odwoływani uchwałą wspólników, w spółce akcyjnej zaś powołuje ich i odwołuje rada nadzorcza (odpowiednio umowa spółki lub statut mogą przewidywać odmiennie zasady).

Przykład

Zapis w umowie spółki dotyczący powołania członków zarządu:

Członkowie zarządu Spółki są powoływani przez Radę Nadzorczą.

Mandat członka zarządu spółki z o.o. wygasa:

- z dniem odbycia zgromadzenia wspólników zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za pierwszy pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka zarządu (art. 202 § 1 k.s.h.),
- jeśli członek zarządu został powołany na okres dłuższy niż rok – z dniem odbycia zgromadzenia wspólników zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji (art. 202 § 2 k.s.h.),
- wskutek śmierci, rezygnacji, odwołania (art. 202 § 4 k.s.h.).

Mandat członka zarządu spółki akcyjnej wygasa:

- z dniem odbycia walnego zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy pełnienia funkcji członka zarządu (art. 369 § 4 k.s.h.), z tym że okres sprawowania funkcji przez członka zarządu nie może być dłuższy niż 5 lat (art. 369 § 1 k.s.h.)
- wskutek śmierci, rezygnacji albo odwołania ze składu zarządu (art. 369 § 5 k.s.h.).

Każdy członek zarządu spółki z o.o. może prowadzić bez uprzedniej uchwały zarządu sprawy nieprzekraczające zakresu zwykłych czynności. Jeśli jednak choćby jeden z pozostałych członków zarządu sprzeciwi się przeprowadzeniu sprawy nieprzekraczającej zakresu zwykłych czynności lub sprawa przekracza zakres zwykłych czynności spółki, wymagana jest uchwała zarządu. Uchwały mogą być powzięte, jeśli wszyscy członkowie zarządu zostali prawidłowo zawiadomieni o posiedzeniu zarządu. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów (art. 208 § 5 k.s.h.).

W spółce akcyjnej, gdy zarząd jest wieloosobowy, wszyscy jego członkowie są obowiązani i uprawnieni do wspólnego prowadzenia spraw spółki (statut może stanowić inaczej; art. 371 § 1 k.s.h.).

Przykład

Zapis w statucie spółki dotyczący prowadzenia spraw spółki:

W przypadku Zarządu wieloosobowego, do prowadzenia spraw Spółki upoważnieni są: każdy członek Zarządu działający łącznie z Prezesem Zarządu.

W stosunkach zewnętrznych – o ile umowa spółki lub statut nie stanowi inaczej – do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem (art. 205 § 1 k.s.h. i art. 373 § 1 k.s.h.). Nie ma potrzeby określania sposobu reprezentacji, gdy zarząd jest jednoosobowy. Jak zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z 15 grudnia 2016 r. (II CSK 163/16):

SN

(...) gdy zarząd jest jednoosobowy, to nie ma podstaw do określania sposobu reprezentacji w umowie spółki, jej zmiana nic nie wnosi poza deklaratywnym tego potwierdzeniem, wykreślającym reprezentację łączną.

2. Zarząd w spółce partnerskiej

Spółka partnerska jest spółką osobową, utworzoną przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą (art. 86 § 1 k.s.h.). Partnerami w spółce mogą być wyłącznie osoby fizyczne uprawnione do wykonywania zawodów wymienionych w ustawie: adwokat, aptekarz, architekt, inżynier budownictwa, biegły rewident, broker ubezpieczeniowy, doradca podatkowy, makler papierów wartościowych, doradca inwestycyjny, księgowy, lekarz, lekarz dentyista, lekarz weterynarii, notariusz, pielęgniarka, położna, radca prawny, rzecznik patentowy, rzeczoznawca majątkowy i tłumacz przysięgły (art. 87 § 1 i art. 88 k.s.h.).